Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Українське товариство фізіологів рослин
Українське ботанічне товариство
Friends of Lviv University, Inc., USA

III Міжнародна конференція

ОНТОГЕНЕЗ РОСЛИН У ПРИРОДНОМУ ТА ТРАНСФОРМОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ. ФІЗІОЛОГО-БІОХІМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Львів (Україна), жовтень, 4 – 6, 2007

Присвячена 100-річчю заснування кафедри фізіології та екології рослин у Львівському національному університеті імені Івана Франка

З Б І Р Н И К Т Е З

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv
Ukrainian Society of Plant Physiologists
Ukrainian Botanical Society
Friends of Lviv University, Inc., USA

III International Conference

Plant Ontogenesis in Natural and Transformed Environments. Physiological, Biochemical and Ecological Aspects

October, 4-6, 2007

Dedicated to the 100-th anniversary of the Department of Plant Physiology and Ecology in Ivan Franko National University of Lviv

A B S T R A C T S

Львів-2007

ВИВЧЕННЯ ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ЛІСІВ НА ЗАХОДІ УКРАЇНИ

Р. Яцик, В. Ступар, Ю. Гайда, В. Феннич, Г. Сав'як, І. Нагнибіда

Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака, вул. Грушевського, 31, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна, e-mail: yatsyk@ivf.ukrpack.net

Ліси здебільшого експлуатуються в таких масштабах, які становлять загрозу зниження генетичного потенціалу цінних природних популяцій, що може привести до незворотніх втрат можливості їх покращення в майбутньому. З метою збереження пралісових екосистем, еталонів насаджень головних лісоутворюючих порід, а також малопоширених, рідкісних і зникаючих видів рослин співробітниками УкрНДІгірліс у співдружності з лісівниками відібрано, атестовано й оформлено в західних областях України (Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській, Чернівецькій і Закарпатській) понад 200 генетичних резерватів на площі більше 13 тис. га, що складає майже 56% від загальної площі їх в Україні, 400 га плюсових насаджень, 1300 плюсових дерев і 118 га клонових лісонасінних плантацій. Науковцями розроблені "Вказівки з виділення лісового генетичного фонду, селекції та насінництва в Українських Карпатах" та цілий ряд інших нормативно-регулюючих і науково-методичних документів, які затверджені і рекомендовані до впровадження Держкомлісгоспом України.

В останні роки є помітним розчарування в потенційних можливостях лісової генетики і селекції. Лісове господарство вже не можуть задовольняти об'єми і темпи генетико-селекційних досліджень, сортовиведення і виробництва покращеного посадматеріалу лісових видів. Для виправлення даного становища науковцями досліджено сучасний стан лісових генетичних ресурсів та динаміку змін, які сталися після їх відбору. Виявилось, що не всі об'єкти виконують покладені на них функції, деякі знищені чи замінені, в окремих з них пройшли незворотні зміни, що сприяють деградації лісів. Критичний стан із повною втратою функцій спостерігається у 3,6 – 17,1% (в залежності від видової приналежності) лісових генетичних резерватів (ЛГР), незадовільний стан із значною загрозою втрати цільового призначення є в 17–30% ЛГР. Решта резерватів відповідають своєму функціональному призначенню. Даний аналіз проведений за комплексом лісівничо-таксаційно-селекційних характеристик ЛГР. Найгірший стан спостерігається в ЛГР ялини європейської та дуба звичайного, кращий – в сосни звичайної та ялиці білої і найкращий – в бука лісового. Подібна тенденція існує і для плюсових насаджень. Що стосується плюсових дерев, то в даний час лише біля 60% від первинно зареєстрованих їх відповідають критеріям. Більшість атестованих клонових лісонасінних плантацій (біля 74%) здатні успішно виконувати покладені на них функції за умови їх регулярної підтримки – вчасного догляду за кронами рослин та грунтом і боротьби із хворобами та шкідниками.

Завдяки проведеним дослідженням, в УкрНДІгірліс вже розроблені терміновість і рівень заходів із збереження генетичних ресурсів для більшості лісових видів, представлених в лісах західного регіону України. Пріоритетним визнана така стратегія: охорона генофонду, природне лісовідновлення, заходи з його сприяння, несуцільні способи головних рубок із застосуванням природозберігаючих технологій, заборона рубання малопоширених, рідкісних і зникаючих видів під час любих користувань, збереження насінників і підросту на лісосіках, оптимальні методи формування насаджень, використання високоякісного місцевого насіння (краще сортового, із клонових лісонасінних плантацій) під час вимушеного штучного лісовідновлення, використання відбірного самосіву із ЛГР та плюсових насаджень тощо. Таким чином, для збереження генетичних ресурсів повинні розумно поєднуватись методи in situ та ex situ. Лише в разі неможливості збереження, на місце списаних і вилучених з Держреєстру генетичних ресурсів і селекційно-насінницьких об'єктів слід відбирати та створювати нові, в тих же лісорослинних умовах.